

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 234 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Musayeva Shoiraz Azimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish.....	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран.....	69
Буранова Лола Вахобовна	
Мамлакатimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Xakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций.....	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях.....	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyrov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyrova Shoxista Qahramon qizi	
Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме.....	174
Касимова Зилова Гуламиддиновна	
O'zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini rivojlantirish	182
Alimov G'ayratjon Abduraxmon o'g'li	
Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане	186
Шахзод Сайдуллаев	
Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish	192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich	
Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich	
Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari	200
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o'rni va ahamiyati	206
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства	214
Нурутдинова Зухра Алишеровна	
Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati	220
Madaminova Sanobar Askarovna	
Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari	226
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li	
Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi faoliyati tahlili.....	230
Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi	

HUDUDNING IQTISODIY O'SISHINI "YASHIL" IQTISODIYOT ASOSIDA SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li

Termiz davlat universiteti

Iqtisodiyot va turizm fakulteti

Raqamli iqtisodiyot, biznes boshqaruvi va ekonometrika kafedrası tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada "yashil" iqtisodiyot tushunchasining kelib chiqishi, "yashil" iqtisodiyotga o'tishning dolzarbligi va zarurati hamda uni rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: "Yashil" iqtisodiyot, "yashillashtirish", barqaror rivojlanish.

Abstract: This article describes the origin of the concept of "green" economy, the relevance and necessity of the transition to a "green" economy, and practical suggestions for its development.

Key words: "Green" economy, "greening", sustainable development.

Аннотация: В данной статье описывается зарождение понятия "зеленая" экономика, актуальность и необходимость перехода к "зеленой" экономике, а также практические предложения по ее развитию.

Ключевые слова: "Зеленая" экономика, "озеленение", устойчивое развитие.

KIRISH

"Yashil" iqtisodiyot tushunchasi atrof-muhit iqtisodiyoti va ekologiya iqtisodiyotining rivojlanishi asosida ilgari surilgan tamoyillarning iqtisodiy siyosatga joriy etilishi natijasida shakllana boshladi. Ushbu atama ilk bor 1989-yil Buyuk Britaniya hukumati uchun yetakchi iqtisodchilar tomonidan "Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish rejasi", deb nomlangan hisobotda foydalanilgan.

"Yashil" iqtisodiyot atrof-muhit iqtisodiyoti yoki ekologik iqtisodiyotdan farqli ravishda ko'proq amaliy xususiyatga ega. "Yashil" iqtisodiyot ilm-fan sohasi emas, balki ustun darajada real iqtisodiy siyosat, aniq iqtisodiy faoliyat sohalari (energetika, innovatsia, qishloq xo'jaligi va b.)ga aloqador bo'lib, u nazariy jihatdan xo'jalik yuritish tizimini "yashillashtirish"ning umumiy strategiyasini ishlab chiqish va ustuvor yo'nalishlarini belgilab berish bilan shug'ullanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda yashil iqtisodiyot va ekologik barqarorlikka asoslangan iqtisodiy rivojlanish mavzusi ilmiy doiralar va xalqaro tashkilotlar tomonidan keng o'rganilmoqda. Ushbu yo'nalishda qator tadqiqotlar va nazariy ishlanmalar mavjud bo'lib, ular hududlarning iqtisodiy o'sishini ekologik jihatdan barqaror tarzda shakllantirishga qaratilgan.

Hududlarning iqtisodiy rivojlanishi yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida shakllantirilganda, bu, avvalo, resurslarni tejash, energiya samaradorligini oshirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali amalga oshiriladi. Masalan, H. Daly (1990) tomonidan taqdim etilgan barqaror rivojlanish modeli hududiy iqtisodiyotni barqaror va ekologik muvozanatli rivojlantirishni tavsiya etadi. Ushbu model bo'yicha, iqtisodiy o'sishning asosiy omillari sifatida ekologik kapital, inson kapitali va texnologik yangiliklar ko'rib chiqiladi.

Yashil texnologiyalar va barqaror energiya manbalaridan foydalanish ham hududlarning yashil iqtisodiyot asosidagi rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bir qancha tadqiqotlarda (masalan, P.Pearce va K.Turner, 1990) yashil texnologiyalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri tahlil qilingan va ularning atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirishdagi ahamiyati ta'kidlangan.

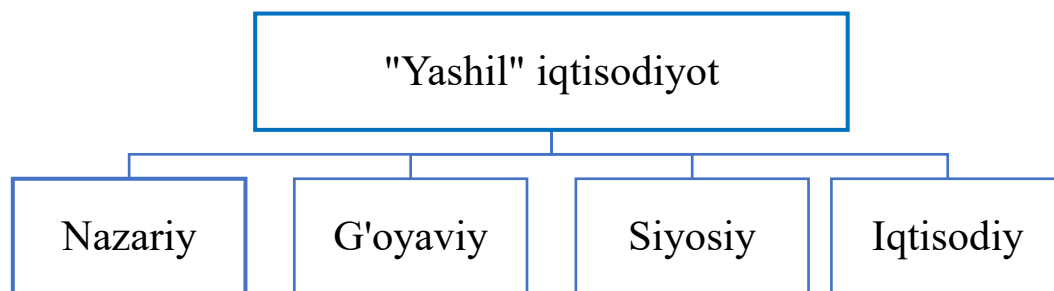

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishni o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullarini keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Yashil iqtisodiyotni nazariy asoslashdan keyin uning ahamiyatini iqtisodiy subyektlar o'rtasida ommalash-tirish zarurati paydo bo'ladi. Ushbu darajada "yashil" iqtisodiyotning bosh vazifasi jamiyatga ekologik toza ishlab chiqarishning zarurligi va ahamiyati to'g'risida dunyoqarashni uyg'otish hisoblanadi(1-rasm).

1-rasm. "Yashil" iqtisodiyotni boshqarish darajalari¹.

"Yashil" iqtisodiyotga o'tish nazariy hamda g'oyaviy jihatdan asoslangandan keyin uning huquqiy asosla-rini shakllantirish va sohaga oid tegishli qonunchilikni ishlab chiqish zarurati paydo bo'ladi. "Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishga oid qonunchilik iqtisodiyotni "yashillashtirish"ga ko'maklashish bilan bir vaqtda barcha xo'jalik subyektlari manfaatlariga mos kelishi zarur. Shuningdek, iqtisodiy darajada "yashil" iqtisodiyotni boshqarish jarayonlarining natijalariga baho beriladi².

"Yashil" iqtisodiyot atamasiga BMTning atrof-muhit dasturi doirasida shunday ta'rif beriladi: "Yashil" iqtisodiyot ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta'minlaydigan infratuzulmani yaratish uchun davlat va xususiy inves-titsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali barqaror rivojlanish amaliyotidir³. BMTning atrof-muhit dasturida "yashil" iqtisodiyot sohasida 3 ta asosiy yo'nalishda ish olib borilayotganligi qayd etilgan. Ular:

- mintaqaviy, submintaqaviy va milliy ko'lamda barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun makroiqtisodiy yon-dashuvlarni targ'ib qilish;
- yashil moliya, texnologiya va investitsiyalardan foydalanishga asosiy e'tiborni qaratgan holda "yashil iqtisodiyot" yo'nalishlarini namoyish qilish;
- mamlakatlarni yashil iqtisodiyotga o'tishini qo'llab-quvvatlash.

Yuqoridagi fikrlarni umumlashtirib xulosa qilsak, "yashil" iqtisodiyot atrof-muhitga kam zarar yetkazish hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish orqali barqaror rivojlanishga erishish tamoyilidir.

Hozirgi kunda iqtisodiy o'sishni yuqori darajada ta'minlash hamda aholi ehtiyojlarini qondirish maqsadida yalpi ichki mahsulot hajmi yildan yilga oshib borayotganini kuzatish mumkin, bu, o'z navbatida, tabiiy resurs-lardan keng foydalanishni hamda atrof-muhitga salbiy ta'sirning ortib borishini ham anglatadi. Bunday sharoitda "yashil" iqtisodiyotning ahamiyati hamda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning zarurligi va dolzarbligi yuqori o'ringa chiqadi. Uning dolzarbligi va zarurligi quyidagi omillar bilan belgilanadi;

- atrof-muhitning ifloslanishi va tabiiy resurslar tugashining salbiy oqibatlarini kamaytirish maqsadida iqtisodiyotda texnologik modernizatsiyalashni amalga oshirish zarurligi;
- uglevodorod xomashyosi va uning oxirgi mahsulot qiymatidagi ulushiga bog'liqligini qisqartirish orqali iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish;
- past uglevodorodga o'tish jarayonida uglevodorodga bog'liqlikni qisqartirish⁴;

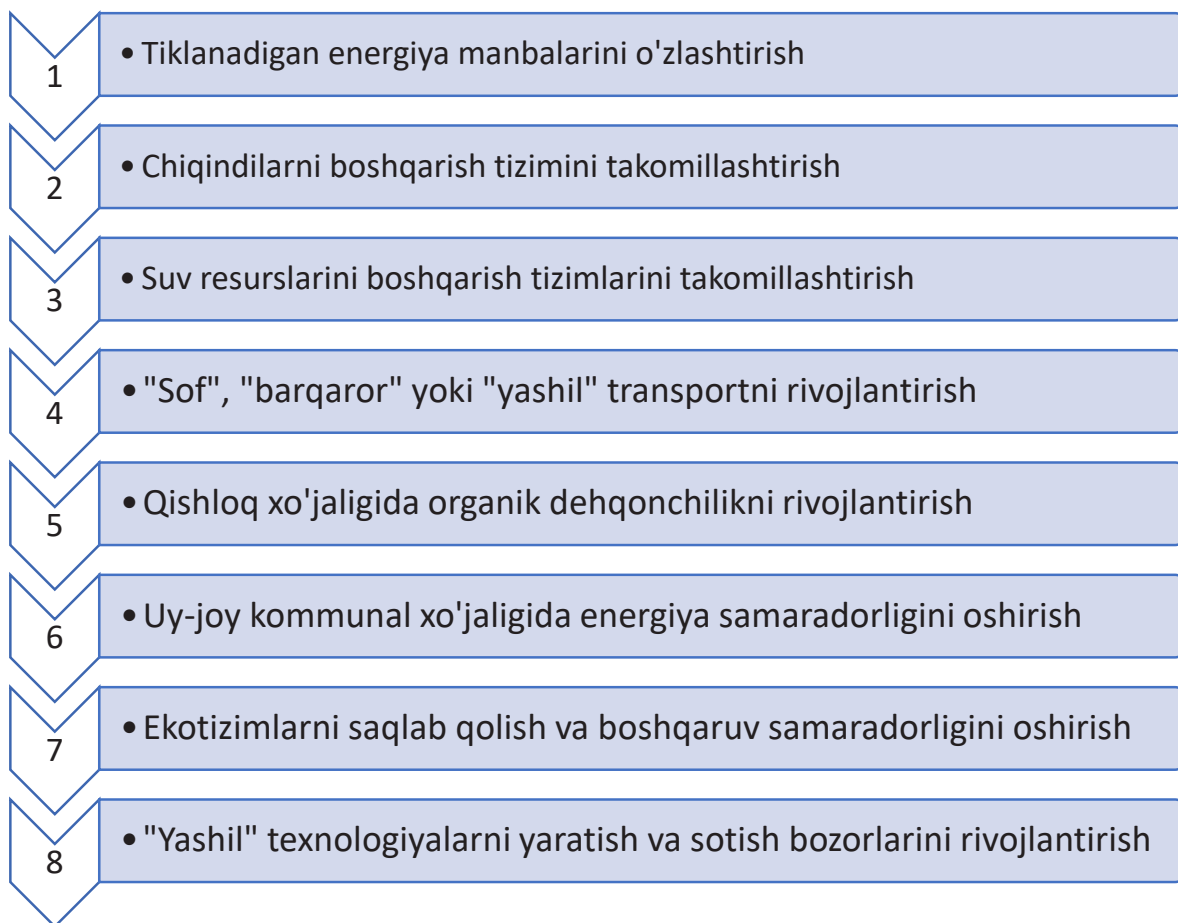
Shuningdek, "yashil" iqtisodiyotga o'tish dolzarbligi yuqoridagi omillar bilangina cheklanib qolmaydi, iqtisodiyot rivojlangan sari boshqa omillar ham paydo bo'la boshlaydi(2-rasm).

1 Vahobov A.V. Xajibakiyev Sh.X. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020. 12 b.

2 Vahobov A.V. Xajibakiyev Sh.X. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020. 12 b.

3 "UNO environment program" internet sayti kutubxonasi.

4 Vahobov A.V. Xajibakiyev Sh.X. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020. 21 b.

2- rasm. "Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning yo'nalishlari.

Iqtisodiy adabiyotlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning 8 yo'nalishi ajratiladi. Bu yo'nalishlar iqtisodiyotning deyarli barcha jabhalarida tejamkorlik hamda tabiatga deyarli zarar yetkazmaydigan yoki juda kam zarar yetkazadigan faoliyatlarni qamrab oladi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, "yashil" iqtisodiyot barqaror rivojlanish tushunchasini to'liq ifodalay olmaydi, balki "yashil" iqtisodiyot barqaror rivojlanish tarkibiga kirib, unga erishishga xizmat qiluvchi mezon hisoblanadi, chunki barqaror rivojlanish iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarni uyg'un holatda, ya'ni o'zaro bog'liqlikda rivojlantirishni taqozo etadi.

Hududlarni "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirish ko'p jihatdan barqaror energiya manbalariga bog'liq bo'ladi. Shuning bilan birga, energiyaga bo'lgan yuqori talabni qondirishda qayta tiklanadigan energiya manbalari ulushini doimiy ravishda oshirib borish "yashil" iqtisodiyotga o'tish tamoyillariga har jihatdan mos keladi. Yuqoridagi 2-rasmdan ko'rinib turibdiki, tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirish "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Umuman, tiklanadigan energiya manbalariga e'tibor qaratish ko'p jihatdan quyidagi muhim omillarga bog'liq:

- tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirishda ilg'or texnologiyalarni qo'llash hisobiga narx raqobatining o'sishi;

- ushbu sohaning rivojlanishi uchun ijobiy ta'sir etuvchi siyosiy tashabbuslarning ommalashuvi;

- sohani moliyalashtirish uchun qulay investitsiya muhitining yaratilishi;

- energetik va ekologik muammolarni hal qilish masalasi;

- rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida energiyaga bo'lgan talabning ortib borishi⁵;

Shuning bilan birga, iqtisodiyot rivojlangan sari boshqa omillar yuzaga chiqish ehtimoli borligini ham unutmaslik kerak.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son⁶ Farmoniga ko'ra qabul qilingan "O'zbekiston – 2030" strategiyasida 2030-yilgacha

5 Vahobov A.V. Xajibakiyev Sh.X. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020. 100 b.

6 lex.uz/docs/6600413

erishiladigan maqsadlar va ularning samaradorlik ko'rsatichlari batafsil bayon qilingan. Strategiyaning ikkinchi bob 51-maqсадida "yashil" iqtisodiyotga o'tish, uning asosi bo'lgan qayta tiklanuvchi energiyadan foydalanish ko'rsatkichlarini keskin oshirish nazarda tutilgan. Unga ko'ra, quyidagilar maqsad qilingan:

- qayta tiklanuvchi energiya manbalarini 25 ming MVt hamda jami iste'moldagi ulushini 40% ga yetkazish;
- sanoatda "yashil sertifikat"lar bozorini rivojlantirish va "ekologik markirovkalash" amaliyotini joriy qilish;
- 3 GVt quvvatli 3 ta IESlarni modernizatsiya qilish orqali tabiiy gaz sarfini kamaytirish;
- ko'p qavatli uy-joylardagi xonadonlarning energiya samaradorligi (energoaudit)ni baholash tizimini joriy qilish;
- shaharlardagi jamoat transportini ekologik toza yoqilg'iga o'tkazish;
- iqlim o'zgarishi sohasida barcha issiqxona gazlarini qamrab oluvchi monitoring tizimini (MRV) yaratish;
- issiqxona gazlarining YIM birligiga nisbatan 2010-yildagi darajasidan 30% ga qisqartirish⁷.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hududlarning iqtisodiy o'sishini yashil iqtisodiyot asosida shakllantirish masalasi global miqyosda dolzarb va muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot modeli iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni birgalikda ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu esa tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitga zarar yetkazmaslik va uglerod izlarini kamaytirish orqali amalga oshiriladi.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida iqtisodiyotni rivojlantirish kelajak avlodlarga yanada ekologik toza va iqtisodiy barqaror muhit yaratish imkonini beradi. Shu sababli, yashil iqtisodiyotga asoslangan strategiyalarni ishlab chiqish va joriy etish bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biri bo'lib, u barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023 yildagi "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni. lex.uz/docs/6600413
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 04.10.2019-yildagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasi-ning "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" PQ-4477-sonli qarori. lex.uz/docs/-4539502
3. Boltaboev M., Muminova E. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. FarPI. 2023.
4. "Yashil" iqtisodiyot loyihasi: Devid Pirs, Anil Markandya va Edvard B. Barbier. Earthscan, London, Buyuk Britaniya, 1989. 192-bet.
5. Molly Scott Cato. Green Economics. An introduction to theory, policy and practice. London. 2009.
6. Vahobov A.V., Xajibakiev Sh.X. "Yashil" iqtisodiyot. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020.
7. "UNO environment program" internet sayti kutubxonasi.

7 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni, 51-maqсад. lex.uz/docs/6600413

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

